

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының

Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).
Ю. Голубаш.— «Лесные поляны» совхозтуң малчынарында (2 арын).
Т. Семенов.— Тыва тудуг трестиниң ажилын боттуг удуртуру негетинип турар (2 арын).
А. Дочча.— Колхоз бүдүрүлгезинде четпестер ам-даа узуткатынмайн турар (2 арын).

Т. Ховалыг.— Зооветажылдакчыларның ажилын экижилер (2 арын).
КЫДАТ УЛУС РЕСПУБЛИКАДА: Кыдат Улус Республикада сонгудаларының сөөлгү түңгөлдери болгаш чоңуң бүгү нийти чизезиниң түңгөлдери (3 арын).
Ли Хэ.— Кыдатта көдээ ажил-агийн күдүрүлүшкүнү (3 арын).

Европа улустарының коллективтик айыл чок чоруну — Европада тайбының болгаш айыл чок чоруктуң магадыламы (4 арын).
Айыл чок чоруктуң Чөвүлелиниң онза хуралы (4 арын).
Гватемалада болуушкуннар (4 арын).

СОЦИАЛИСТИГ ЧАРЫШТЫ ХҮН БҮРҮ УДУРТУР

Совет улус Коммунистг партиязының удуртулгазы-биле коммунистг тургузушкунуң улуг сорулгаларын чедишкенин шийтирлеп турар. Совет кижилер боттарының бүгү күштерин болгаш чогаадыкчы күженишкенин чурттуң бүдүрүкчү күштерин улам ыңай чекетелдиринче, оң камгаланыр аргазын хандырамынче, социалистг экономиканы болгаш культураны хөгжүдеринче, ажилчы чоннарының чаагай амдыралын чайгылыш чок өстүреринче угландырып турарлар.

Партия болгаш совет чазак үлетпүрү, көдээ ажил-агийн хөгжүдериниң, бүгү совет кижилерниң чаагай амдыралын улам экижилериниң талазы-биле төвүдүг улуг сорулгаларын дүрген шийтирээри дээш демиселди чорудуп турар бо үеде партия, совет болгаш ажил-агай ажилдакчыларындын улуг күженишкенин, социалистг чарышты удуртурунун шынарын экижилери негетинип турар.

Улус ажил-агийн чөвүлүдөзүнүн кол болгаш шийтирлик чүүлү болза, күш-ажылдык бүдүрүкчүлүгү бүгү хемчеглер-биле өстүрери болур. «Күш-ажылдык бүдүрүкчүлүгү болза, сөөлүндө кээп, чаа нийтилет тургузуунуң тийлелгезинге эң-не чугула, эң-не кол чүүл болур» деп В. И. Ленин айткан. Күш-ажылдык бедик бүдүрүкчүлүгү дээш демисел бүгү үлетпүр бүдүрүкчүлүгү, колхозтарын, совхозтарын болгаш машина-трактор станцияларының ажилының төвүнге турар керек.

Социалистг чарыштың муракчыларын чөвүлүкчү инициативазы амдыгаа чедир дыка багай ажыглагыны келген чаа-чаа курлавырларын илердеп үндүрген болгаш ажилдадып кириген. Бо чылдың беш айларын дүргүзүндө бүдүрүлгө планын Кызылдың алгы заводу 111,4 хуу, дааранылга комбинаты — 108,4 хуу, сапог мастерскаясы — 104,3 хуу күүсеткен дээрзи билдингир. Ол болза, ол бүдүрүлгелерниң партия организацияларының болгаш директорларының бүдүрүлгө программаны күүседери дээш демиселдиң айтырыгыларынче кичээгенин, ажилчынарының ортузунга социалистг чарышты күштелдиргени-биле тайылбырлатынар. Областың көдээ ажил-агийн хөй-хөй механизаторлары чаксы тарылга үезинде колхозчу шөлдерге бедик бүдүрүкчүлүгү күш-ажылдың үлегерин көргүскенер.

«Тыва алдын» трестиниң, автотранспорт конторазының чолаачызы эш Саранин бо чылдың дөрт айларының дүргүзүндө 27680 тонна-километри ажалдап, 354 литр кывар чүдүдү кампаан алган, Шагаан-Арыг МТС-тиң дарганы Тюлюш Кечил-оол бодууну оонаалдазын үргүлчү 200 хуудан өрү күүседип, ажилының тергенин эки шынарлыг болурун чедип ап турар. Кызыл районун «ТАРН XII Улуг хуралы» колхозунуң мал фермазының эргелекчизи эш Удумба, Чөөн-Хемчик районун Сталлин аттыг колхозунуң мыйыстыг бода мал фермазының эргелекчизи эш Кунгурук, Каа-Хем районун Ворошилов аттыг колхозунуң саанчызы эш Күске олар социалистг хүлээлгелерин күүседери дээш кызымаккай демисеип турарлар.

Бичалаза-даа, бистин областың үлетпүрүндө, транспортунда болгаш көдээ ажил-агийн күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн чайгылыш чок көдүреринге чугула бар турар аргалар ам-даа кошкак ажыгалгыны турар, социалистг чарышты организастаар талазы-биле улуг четпестер бар дээрзи билгезе чогуур.

Бисте бүдүрүлгениң иштиги курлавырлары ыракта долу эвес ажил-агынын турар, хөй-хөй бүдүрүлгө

лер боттарының тургузуп алган планын күүсетпейн турарлар. Чижээ, Кызылдың ыяш заводу бо чылдың беш айларының планын чүгүле 54 хуу, Тожу райпрокомбинат—56 хуу, Туран болгаш Бай-Хаак прокомбинаттар 80 хуудан эвээш кылдыр күүсеткенер. Ол бүдүрүлгелерниң партия организациялары болгаш ажил-агай удуртукчулары бүдүрүлгө планнарын долдур болгаш ажыр күүседиринче ажилчынарының илдекенин угландыраан. Продукциянын шынары дээш чогуур демисел бүдүрүлгелерде ам-даа чорбайн турар.

Бүдүрүлгө планнарын чедишкенин күүседери дээш демиселге канчаар-даа аажок улуг уujur-дузалыг чүүл болза, муракчы дуржулганы нийтилетирери болгаш непередери болур. Ындыр турбуже, бисте ол эң чугула айтырыгже чогуур кичээгени салдынмайн турар. Амгы байдалдар да муракчы дуржулгага даянмайн тургаш, эртемниң болгаш практиканың чедип алышкынын шийгээдиң кирибейн тургаш, ажил-агай болгаш культура тургузушкунунуң кандыг-даа участогуң чедишкенин удуртуп шыдаас.

Чартыкчыларны деткири, оларын дуржулгазын калбаа-биле непередери массаларың идеякенин улам ыңай хөгжүдериниң эргежок чугула чүүлү болур. Инициативаны бюрократың өзү-биле көөр чорук ону шимчегинмес кылдыр бектеп алыр. Совет кижилерниң идеякенин чорунуң бүгү талазы-биле хөгжүдерин, эр, херээжен ажилчын бүрүзү, колхозчу бүрүзү бодуң күш-ажылын чогаадыкчы өзү-биле көөр чорукту чедип алыры, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн улам ыңай өстүрерин аргаларын чер бүрүзүңе дилеп тыварын ажил-херектиң эрге-ажыктары негеп турар.

Үлетпүр бүдүрүлгелериниң, колхозтарын, МТС-терин болгаш совхозтарын партия организацияларың болгаш удуртукчуларының хүлээлгези болза, партия болгаш чарактың шийтирлерин чедишкенин боттандырамынче массаларын улам өзүп турар чогаадыкчы инициативаны угландырагы болур. Үлетпүр талазы-биле кол сорулга болза, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн күш ыңай өзүлдөзү дээш, продукцияның бот-үнесин чингедери болгаш шынарын бедилери дээш демисел болур. Бүдүрүлгө бүрүзүңү график өзү-гаар ажилдаарын, бүдүрүлгө оонаалдарын шынар болгаш сан талазы-биле хүн бүрүдө, ай бүрүдө күүседирин чедип алыр керек.

Көдээ ажил-агайга амгы үеде кол кичээгенин тараа ажалдазын эки организастаарыңа, нийтиниң маалыга мал чедип белеткээринге, дүжүт ажаап алышкыныга белеткелди болгаш 1954 чылдың бүгү көдээ ажил-агай ажилдарын үлегерлиг чорударыңа мөөнөзүн турар ужурул. Бүгү-эвилелдин көдээ ажил-агай делгезинге киржир эрге дээш чарышты калбартып чорударыңа социалистг чер болгаш мал ажилының ажил-ишчилерин мобилизастаары эргежок чугула.

Социалистг чарышта кол чүүл болза, хожудап турарларын ажилдың муракчыларын деңгелинге чедир тыртары болур. Партия организациялары болза, бот-шүгүмчүлөдү болгаш ылацгыя адаандан өрү шүгүмчүлөдү калбартыр, четпестерин шийтирлеп узуткаарын чедип алыр хүлээлгелиг.

Үлетпүрүнүң, транспортун болгаш көдээ ажил-агийн ажилдакчылары партия организацияларының удуртулгазы-биле социалистг ажил-агайды бар турар байлак курлавырларны тывар болгаш ажылаар, коммунистг тургузушкунуң сорулгаларын чедишкенин күүседери дээш чарышты бүгү хемчеглер-биле калбартыр хүлээлгелиг.

Улус ажил-агийн чөвүлүдөзүнүн кол болгаш шийтирлик чүүлү болза, күш-ажылдык бүдүрүкчүлүгү бүгү хемчеглер-биле өстүрери болур. «Күш-ажылдык бүдүрүкчүлүгү болза, сөөлүндө кээп, чаа нийтилет тургузуунуң тийлелгезинге эң-не чугула, эң-не кол чүүл болур» деп В. И. Ленин айткан. Күш-ажылдык бедик бүдүрүкчүлүгү дээш демисел бүгү үлетпүр бүдүрүкчүлүгү, колхозтарын, совхозтарын болгаш машина-трактор станцияларының ажилының төвүнге турар керек.

Сочи, Кавказтың Кара далай эринде чаксы-чайгы сезон эгелээ. Аңаа он-он муң ажилчы чоннар боттарының шөлээзин эрттирлер.

Чурукта: бир санаторийниң дыштаныкчылары селгүүстээшкине. Чуруу Е. Шулеповту. СЭТА-ның прессклишези.

Мал чеминиң белеткели

ДЖАЛАЛ-АБАД. Джалал-Абад областың муракчы МТС-тери ажалдап берип турары колхозтарын люцерна ажаап алышкынын дооскан. Октябрьск, Сакалдинск, Михайловск болгаш өске-даа станциялар ажилдарының комплекслиг методун ажиллаанар. Сигени керезинден эгелээш сараатташкыга чедир бүгү ажилдары машиналарның дузазы-биле кылып турар. Колхозтарда люцерна шөлдериниң кезилде соонуг сугтарылазы эгелээ.

РИГА. Латвияның колхозтарында силос салышкыны эгелээ. Тарым эвес сигенерни, күзүн чашкан көктарааны болгаш өске-даа үнүштерини силос суургазында, онгарларында салып турар. Талсинский болгаш Лиепайский районнарың колхозтары баштайгы чүс-чүс тонна шыктыг чемнерини силостаан.

Республиканың МТС-теринге болгаш колхозтарыңа муң ажыг бедик бүдүрүкчүлүгү сизген кезер машиналар ажалдаар, шыктыг мал чемнерини белеткелдине хөй күш кирер ажилдары механизастаар арганы ол машиналар бээр. Силос салышкыны-биле кады силос тудуларыңа база чорудуп турар.

Бо чылын Латвияга эрткен чылдындан 300 муң тонна хөй силос салдынган турар. (СЭТА).

Тараа суггарылгазы

УСТЬ-КАМЕНОГОРСК. Чөөн Казахстаның көдээ ажил-агай артельдери тараа шөлдериниң, силос, огород болгаш мал чедип культуларының суггарылгазын бир дугаар кирипкенер. Он муң гектар хиреш шөл суггартынган. Зайсанский районун чаа черлеринде тарытынган кызылгасты сугтарган. МТС-терин болгаш машина-мал ажилының станцияларының механизаторлары суггарылга четкилерин кылган. Катон-Карагайский районун Бунденный аттыг колхозунуң 500 гектар кур черге суг бээриниң улуг магистралын тударыңа Алтайск МТС-тиң коллективи дузалашкан. (СЭТА).

Казахстанда кур чер андарылгазы

АЛМА-АТА. Казах ССР-нин колхозтары болгаш совхозтары ийн миллион гектар кур болгаш куруккан черлерин андарган болгаш өң-биле 1954—55 чылдарда республикага доктааткан оонаалганын үштүн бир күүсеткен.

Бир миллион үш чүс чеден муң гектар чаа черде чазын чажар культуларының кызылгасты болгаш чигетарааны колдадыр тараан. Чер болганга эрткен чаштар үнүштүн үнеринге дөгүм болган.

Эрткен чылдың ол-ла үезинге деңизрге барык-ла миллион гектар хөй, бундун чартык миллион гектар кур черни республикага андарган. 1955 чылдың тарылгазында 650 муң гектар чаа черлерин белеткэн. Кур болгаш куруккан черлер андарылгазы дүрген темп-биле чоруп турар. (СЭТА).

Чурттуң дөөди өөредилге черлеринге хүлөөп алышкынар

Июнь 21-ден эгелеп чурттуң дөөди өөредилге черлеринге билдиришкенин хулээп алышкыны эгелээ. Москваның дөөди өөредилге черлери келир өөредилге чылында 87,9 муң студентилерни хүлээп алыр.

Хоочун дөөди өөредилге чери болур—келер чылын үндезилетинип тургустунганыңдан бээр ийн чүс чылын демдегээр—Москваның М. В. Ломоносов аттыг күрүне университетин улуу-биле долдунар. МКУ-нун 12 факультеттеринге үш муң хире оолдары болгаш кыстары, заочниктер-биле кады дөрт муң кижини хүлээп алыр деп турар. Ылангыя дыка хөй күзөлдиглер физика, биология-хөрүн, механика-математика болгаш филология факультеттеринге кирерлер.

Москваның Н. Э. Бауман аттыг дөөди техника училищези ийн муң хире студентилерни хүлээп алыр. Ол училище ортумак школаларың огулклассчылары-биле сырый харылзааны тудуп турар. Муң-муң өөрникчилер «эжиктерин ажык хүнеринде» дөөди өөредилге чериниң аудиторияларыңа, лабораторияларыңа чорааннар. Дыка хөй аныяк москвалык олу училищениң өрү класстарының өөрникчилеринге организастааны техниктиң олимпиадага киришкенер.

Көдээ ажил-агай механизациянын болгаш электрификациянын В. М. Молотов аттыг институтунда Москваның болгаш найысладдың облазының өөрникчи аныяктарыңдан (СЭТА).

Чаа тараалан совхозтун коллективиниң авангардызында

КАРАГАНДА. Родниковский совхоз—бо чазын Төп Казахстанда тургустунган чаа тараалан алды ажил-агайларның бирээзи. Оң чер шалдери Осакар районда 60 муң гектар шөлде чатылып чыдар. Чаа ажил-агийн күрүне бүгү-ле эргежок чугула чүүлдер-биле хандырган. Ам кур чер андарырыңда 30 ажыг тракторлар ажалдап турар. Ставропол, Москва чоогундан, Украинадан 300 ажыг механизаторлар чедип келген.

Совхозтуң партия организациязы улуг ажилды чорудуп турар. Черлерин шийгээдиң алыры, техниканы эки ажыглаары дээш коллективтиң демиселин коммунистг баштаан. Совхозта ВЛКСМ кежигүнери 200 ажыг. Партия организациязы комсомолду удуртурунче улуг кичээгенин салып турар. Украинадан чедип келген Александр Петушков коммунистерниң сүмелээни өзү-гаар комсомол организациязының секретарыңда сонгустурган. Совхозтуң комсомол организациязының бюрозунда муракчы механизаторлар кирген. Шөлчө үнериниң бүдүзүндө чыыдырган партияның ажык хуралыңа бюро кежигүчү тракторист Ферляевский кур чер андарылгазын дүргөдөткөн үнелиг саналды кириген. (СЭТА).

Москва. «Дуров аттыг булуңда» шылгарангай цирк дрессировшиги В. Л. Дуровтуң (1863—1934 чч.) методу-биле дириг амытаннар дрессировкалаашкынын чорудуп турар. «Дуров аттыг булуңда» Пунчи деп кыс каан он чыл чуртап турар. Ол хүнүң-не Москваның кудумчулары-биле селгүүстөп, хоорайның шимзэн-даажыңдан анычтынмайн чоруп турар. Чаа тротуарлар шөлзөн кылашат ораар, кудумчуну эрттип чыда, светофорче көрө бээр: кызыл өңүңгү ол хыл турар болза, ол черде кылашавас. Селгүүстээшкн үезинде Пунчи газтыг суг садылгалап турар тергежигеш болгаш «Союзпечать» киоскының чаныңа бо-ла челе бээр, оң садыгчылары аңаа даады-ла чигир бээрлер.

Чурукта: Пунчи деп чаан солун садар киоск чанында. Чуруу С. Преображенскийниң. СЭТА-ның прессклишези.

баштайгы он-он билдиришкенин кирген. Тракторларның, автомобильдериниң болгаш көдээ ажил-агийн өске-даа машиналарын септээриниң талазы-биле инженер-механиктерин тускай эртемниң, ол ышкак бүдүрүлгелериниң болгаш МТС-териниң септелге телевилелиниң талазы-биле тускай эртемни шийгээдиң алырын күзөп аныяктар маңаа өөрениринче чүткүп турарлар.

Барык-ла бундун чартык муң студентилерни Москваның аш-чем үлетпүрүнүң технологтуг институту болгаш аш-чем үлетпүрүнүң чаа тургустунган Бүгү-эвилел заочный институту хүлээп алыр. Бо дөөди өөредилге черлери хлеб быжырач черлериниң, макарон, кондитер, чигир, витамин болгаш бүдүрүлгениң өске-даа адырларың тускай эртемниң чери белеткээр.

Өске-даа дөөди өөредилге черлеринде, В. М. Молотов аттыг энергетиктиң институтта, И. В. Сталин аттыг станок дериг-херекселдериниң институту, педагогика, медицина институттары хүлээп алышкынын эгелээ.

Чурттуң бүгү дөөди өөредилге черлеринге бирги курстарга 440 муң студентилер кирер, ол болза, эрткен чылдазыңдан 25 муң хөй кижин болур.

Билдиришкенин хүлээп алыры июль 31-ге чедир үргүлчүлээр. Август 1-ден эгелеп кирериниң экзаменнери эгелээр. (СЭТА).

Сталинская область. Маринский районун Хрушев аттыг колхозунда чаа клуб туттунган. Ийн казгытг делгем бажында 350 олуттуг көрүкчүлөр залын, ийн киноаппараттыг киноу библиотекуны тургускан. Клубка колхозчулар биллиард, шыдыраа, даалы болгаш өске-даа оюнарны ойнап турар.

Чурукта: колхоз клубунда. СЭТА-ның прессклишези.

Чурттуң хөвүларында

АСТРАХАН-БАЗАР (Азербейджан ССР-де). Республикада улуг тараалан Астрахан-Базарский районун колхозтары тарааларың бай дүжүдүн өстүргөн. Чүс хире комбайннар күзүн чашкан тарааларың кестирип турар. Сталин аттыг, Шаумян аттыг, Киров аттыг болгаш Азизбеков аттыг колхозтар «Заготзерноунуң» Новоголовский пунктузунче чаа дүжүттүн арбайлыг бирги кызыл кожун чедирген.

КҮСТАНАЙ. Казахстаның сонгу талазында сугтур чаштар чаап турар. Чазын тараан кызылгаст дүрген үнүп турар. Алды муракчы совхозтар кур чер андарырың чыл планы күүсеткенер.

Кур чер андарырың чыл планының барык-ла дөртүң үш хуузун бүгү область күүсеткен. Сөөлгү беш хонуктуң дүргүзүндө эрткен чылдың чартык сезонунуң дүргүзүндө андарганы хире черни андарган.

ЧИКМЕНТ. Ээн-куруг ховунуң ажиллага кирген делгемнеринде Тимирязев аттыг тараалан совхозтун тараа шөлү калбара берген чыдар. Бүгү тарытынган 7400 гектар черде тарааның үнүжү эки. Кызылгаст баш тырта берген. Арбай быжып турар. Ажаап алышкыны эгелээ. Тарааны дүрген болгаш чидирг чокка ажаап алыры-биле 16 комбайнлары ажалдадып кириген. Гектардан 23 центнер чедир дүжүттү ап турар.

Совхозта бүгү ажаап алышкыны ажалдаары механизастаан.

ЯКУТСК. Маңаа кукурузаны муруну чүктүң үнүжү деп адап турар. Ынчалза-даа Якутияның мал ажилдыг дуржулга станциялары, тус-тус ынакшылыглар болгаш натуралистер Якутияга кукурузаны өстүрүп болур болгаш ол аңаа эки дүжүттү берип болур деп чүвени дуржулгага көргүскенер.

Төп болгаш Мурнуу-Барыны Якутияның бүгү колхозтары республикада бир-ле дугаар силоска салыр кукурузаны дөрбөлчүн-уяланчак арганы массалы-биле чорудуп турар. (СЭТА).

Улуг теплиця-парник комбинатының тудуу

КУИБЫШЕВ. Мында улуг теплиця-парник комбинатының тудуушкуну эгелээ. Аңаа 125 гектар чедип Самара хемини эринде үзүп берген. Шап ол девискээрде 20 ажыг муң дөрбөлчүн метр шөлдүг 20 теплицялар, 10 муң рамаларың парниктер, доуракка ногаа өстүрериниң участогу, кат-чимистиг сад бар.

Ногаа өстүрүп кылырның бүгү ажилдарының максималдыг механизациянын көрүп турар. Теплицялар болгаш парниктер кожазы чылыг күжү-биле ажалдаар электроцентралдан чылыг суг-биле изитирер. Теплицяларда болгаш парниктерде ногаалары суг чаштырар тускай херекселдер-биле сугтарар.

Комбинат болза, хоорайның чурттакчыларыңа чыдаа он-он муң центнер ногаалары, а ол ышкак катчимистерин бээр. (СЭТА).

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИН КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНГЕ КАНДИДАТТАР

„Лесные поляны“ совхозтун малчыннарында

«Лесные поляны» совхоз Москвадан ырак жерге турар. Ол совхозтун хандырылыгы аркасында куржаткан хову шалдери 880 га чедип, ооң ишинде 535 гектар тарылга шөлү бар.

Уреледдиң сүт-барааның мал ажылы ооң ажыл-агыйның кол адыры. Тарып черинч чүс гектар бүрүзүндө-ле 71 баш мыыстыгы бо да малды, ооң ишинде 29 инектери совхоз азырап турар. Холмогор уксаалыг анык малдар бо совхозтан чурттуң яны-бүрү районнарыч чарап турар. Сөөлгү чеди чалдарын дургузунда колхозтарга болгаш совхозтарга 600 ажыг үрелиг анык буталарын болгаш инектерин саткан. Оларның хөй нуруузу Элита болгаш Элита-рекорд деп эки шынарлыг анык үрелиг малдар болуп турар.

Малчыннар кодан малды могапшылап чок азырап, хайгаарап, чыл келген тудум-на ооң продуктууну бедилеп турарлар. Сөөлгү беш чалдарын ишинде инек бүрүзүндө-не чыда 5 муң килограмм сүт саалдазын ап турар. Мыыстыгы бо да малдай аңгыда, совхозта чыгыг малды үрелел фермазы база бар. Нога болгаш сад ажыл-агый совхозтун ажыл-агыйның орулгалыг адырлары болуп турар. Совхоз ажык-орулгалыг ажыл-агый болуп турар.

«Лесные поляны» совхозтун ажыл-агыйнда чедишкенин хөй нуруузунда-ла мыда үрелел ажылын эки тургусканы-биле, малды ажаалга чегерилгезин эки организастан турары-биле тайылбырлатынар. Мал ажылының фермаларында хөй күш кирер бүгү-ле ажылдар механизастатынган.

Бедик сүт саалдазын болгаш хөй үстүгү сүтү чүгө ийи-чангыс инектерден алыры-биле эвес, а харып бүгү мыыстыгы бо да малды кодан аайы-биле озалданып турар. Бедик продуктулук рекордчу-инектер фермаңың селекциялыг өзө болуп турар. Урелиг кодан малды колдуунда-ла оларның чаш төлдеринден шил ап, коданны четчелеп турар.

Кодан малдыч чаа салгакчылары бодунуң продуктулук шынарынды талазы-биле мурункуларындан ажып болур чорукту мал ажылының мастерлери чедип ап турар. 1944 чылда совхозка алды муң ажыг килограмм сүт бээр чүгө чангыс инек турган, 1950 чылда мыңдыг инектер 25 апарган, 1951 чылда—55, а 1953 чылда—83 болу берген, 19 инектеринч инек бүрүзүндө-не саанчылар чыл бүрүде 7—8 муң килограмм сүтү саап ап турар, а «Сайга» деп шолалыг инектен эрткен чылын 10,547 килограмм сүтү саап алган. Сүтүң ортумак үзүңү хуузу 1943 чылда 3,48 турганындан 1953 чылда 3,7 хуу чедип улгаткан. Аныак инектеринч сүдүңү үзү улуг назылыг инектерден дыка ажып турары чүгө көргүзүп болур. Малдың продуктулу өзүп турары-биле кады деңизин улгалдып, ооң даштыкы мага-бодунуң тургузуу база экижиш турар. 1948 чылдан 1952 чылга чедир инектеринч динг деңизин ортумаа-биле 517-ден 591 килограмм чедир улгаткан.

Инектеринч продуктууну бедидеринге малдыч чөм сууру шиптирлел ужуру-дузалыг. Мурунда бо совхоз мал чемнериниң 40 чедир хуузуң өскөртөн салып ап турган. Малдыч кодан чемнерин шың организастан, оңу эки ажылга билди апарганы-биле совхоз четчир санныг быжыг чөм суурлуп апарган.

Совхозтун хову ажылы ажыл-агыйның кол адыры—мал ажылына бурун чыгыртыкан. Совхозта тарылга ээлчештирилгезиниң ийи хевирлери: беш шөлүгү—ферма чанының болгаш чеди шөлүгү—шынаа болгаш одарның тарылга ээлчештирилгези бар.

Малды тургузу азыраарыч шилчезин-биле мурунда мал одарла-

Ю. ГОЛУБАШ,
Социалисттик Күш-ажылдык
Маадыры, РСФСР-ниң адарлыг зоотехниги

дырынга тускайлап каан турган шынаа-одарның тарылга ээлчештирилгезиниң бир шөлүн бо чылдың частан эгелээш картофель олутурунга кирген. Ол чорук сүтүгү малга кайгамчык сүзүңүгү чөм болур картофель бүдүрүлгезин улгаттырар арганы бээр.

Ферма чанының тарылга ээлчештирилгезинде сикенерден аңгыда, кукуруза болгаш мал чөми капуста, корнеплодтар, ногаалар болгаш картофель дээр шыкаш силос культуураларын өстүрүп турар.

Совхозтун тарылга шөлүңүң хөрүңү элениниң болгаш хүденчек биче культууралыг хөрүңүге хамаарып турар. Мурун аңгы агротехника-ның дузазы-биле оларны элени культууржудары чедип алдынган. Хөрүңүң аңдарар кезин ам 23—26 сантиметр чедип турар. Аңгыс черин хандыр аңдарарын чүгө предлужниктиг аңдазын-биле чорудуп турар.

Совхозтун тарылга шөлүн чөмишчилер дугайында ооң тускай эртемнигери болгаш ажылчынары улуг кичээниги салып турар. Аңгыс черлерге фосфориттиң далганын холана өдекти күзүн сөөртүп төп турар. Хөй чылда үнер сикенериниң органикти болгаш минералдыг чөмишчилелеринч холумаа-биле немей чөмишчилер турар. Олуртуп тарымы культуураларынч уаастотканын өдек, торф, фекалий болгаш фосфориттиң далганындан дээрлеп кылган чөмишчилелге-биле хандырып турар.

1948 чылдан эгелээш хөрүңүңүңни чугайландырар ажылды боттандыра берген. Ажындагыг холумактар бар шөл бүрүзүңге чугайдан аңгыда ийи чартыктан үш чартык тонна чедир доломиттиң доозунан-дырылганы төп турар. Бо бүгү дүжүттү бедидеринге дуза болуп турар болгаш хөй чылда үнер сикенеринч гектар бүрүзүндө-не 30-ден 55 центнер чедир эки шынарлыг сикенин кезип алыр арганы берип турар.

Силоска тарып турар кукуруза гектардан ногаан үнүштүң 510 центнер дүжүдүн берген. Совхозтун мурунчалыгы өскө-даа мал чөми культууралардан бедик дүжүттү алыр дээр демисежиш турар. Чижээ, эвено удуртукчузу М. Ляхова торф-ирридилги саважыгаштарга мал чөми капустаңы өстүрүп турган, 1953 чылда гектар бүрүзүндө 1,017 центнер ногаан үнүштү алган. Мал чөми сөөкланы ол-ла арга-биле олурткаш, ооң дүжүдүн гектар бүрүзүндө-не 1,000 центнер чедирген.

Ажыл-агыйга ногаан чөмиер чок турган, малды тургузу азыраарын организастан болбас деп чүвени мурун аңгы дуржулга көргүзүп турар. Оңу өөренип көргөш, чайгы үеде малдыч бүгү баш санын яны-бүрү сүзүңүңүг чөмиер-биле чөмиерини хандырып, мал чөмиериниң бүдүрүлгезиниң ол чаа системасын чогуру өй-шаанда шингээлип, ажыл-алдаа кириген.

Ногаан чөмиер ферма чанының болгаш шынаа-одарларның тарылга ээлчештирилгезинде таарыштыр тургустунган. Ол ногаан чөмиеринч участкаларында көктарааны, кызылтысты, хөй болгаш чангыс чылда үнер сикенерин, мал чөми капустаңы, турнепти, тыкваны, кабачкыларын, чигир болгаш мал чөми сөөкланы тарып өстүрүп турар. Корнеплодтарны болгаш кабакчыларын мал чөмиинге ажылгап турар чорук чайгы үеде тарымал сикенеринч малга чөмиерини кызырар болгаш ооң-биле кышкы үеде сикениң куураыларын улгаттырар арганы берип турар.

Совхозтун тускай эртемнигери малды шың чөмиерини организа-

таарыч кичээниги салып турар. Олар малга чөми бээриниң норманы тургузарда мал бүрүзүңүң деңизин, продуктулуун болгаш назынын барымдалап турар. Мал чөмиинге белоктуг, минералдыг чүүлеринч болгаш витаминеринч хөйү-биле бар болуру бедик продуктулук, кадык кодан малды тургузарының үндезин болур.

Чүгө яны-бүрү мал чөмиерлиг болуру чүгула эвес, а харып оларны малга амданың кылдыр эки белеткеп билيري эң чүгула. Ол сорулга-биле совхозта бар-ла сикенин болгаш жмыкты соктаашка үүрмектей доорал турар тускай цехти тургускан. Сөөкланы, картофельди болгаш шипкиндии тускай саваларга хайындырарга малга берип турар. Ол шыкаш тараа чүүлдеринден бүдүргөн мал чөмиерин дузап, ажылдар болгаш ол чөмиеринч сүзүңүңүг шынарын бедидер аргаларын хереглеп турар.

Мал чөмиерин аскылыг оруктарың дузазы-биле фермаларда малды чөми чедир берип турар. Инектерин дөрт катап чөмиерини чорумчуткан. Чайын болгаш кыжын кодон малды сөлүстүлдүп турар, ол чорук малдыч чөм чирин улам-на күштелдирип турар.

Сөөлгү чылдар дургузунда малды концентраттар-биле чөмиериниң нормазы совхозта элени эвээжээниң демделгезин чүгула. Ооң-биле кады мал чөмиинч нормазында шыктыг чөмиеринч саны улгаткан. Чижээ, 1948 чылда килограмм сүтке 508 грамм концентраттыг чөмиерин чырыдап турган, 1953 чылда бир килограмм сүт бүрүзүңге-ле 435 граммын чырыдаар апарган. Мал чөмиинч нормазында концентраттарны кызырарга, ооң орнуңга чөми чөмиерин көүдөткөн чорук сүтүң бот-үнесин дыка чингедиш турар.

Зоотехниктиг болгаш ветеринарды культураның бедик деңгезин—ажыл-агыйның ажык-орулгалыг болурун чүгула негелези болур. Малдыч арыг-силги болуру, ооң кажааларының чырык болгаш арыг агаарлыг болуру—малдыч кадык чагаай болгаш продуктулук болурунга канчаар-даа аажок чүгула чүүд болур.

Мал ажылының бедик продуктулу болгаш ажыл-агыйның орулгалыг болуру дээр демиселе эртемниң болгаш мурун аңгы дуржулганың чедишкениниң пропагандалаары база оңу бүдүрүлгеге непередирин улуг рольду ойнал турар. Ол херекти улуг ужуру-дузалыг көргөш, совхозта партия организацязы оң ажылды организастан талазы-биле үлүг ажылды чорудуп турар. Инектерин саарынын, чөмиериниң болгаш ажаап хайгаараарының талазы-биле сурагыг саанчыларның мурун аңгы үлгерилгиз аргаларын совхозта калбаа-биле непередип турар. Эгелекчи чаа тывыгыг саандаларга үндөйлөш, инекти машина-биле саарынын чорудулганын совхозта ийден бөдүн чартык шапка чедир кызырар. Саанчылар — Социалисттик Күш-ажылдык Маадырлары М. Гортова, Е. Медунова, Е. Седых олар боттарының мергежилни чүгө улам ийи сайзырангайдылып турар эвес, а харып оңу өскөлгө идепкейлиг дамчылып берип турарлар. Олар анык саанчыларын инектерин канчаар шың саарыга, оларны чөмиерин болгаш ажаап хайгаараарын организастан аарыңа өөредип турарлар.

Коммунисттик партияның болгаш Совет чакыткыч салган сорулгаларын чедишкениниң хүүсидерин дээр совхозтарың Бүгү-эвилел социалисттик чарыжына киргеш, совхозтун коллективни 1954 чылда мал болгаш хову ажылдарының талазы-биле бедик көргүзүлгенин чедип алыр дээр, бистиң Төрөөн чуртвустун ажылы чөмиеринге көдээ ажыл-агыйның хөй-хөй продуктуларын бээр дээр бүгү-ле күженишкенин салырлар.

Кызымак хойжу

Улуг-Хем районда «Партияның XIX съездин» колхозтун хойжузу М. Төтпөниң хөй малды азыраарың мергежил чыл бүрү улам бедилп турар.

Эш Төтпө хойнуң азырал, ажаалгазын эки таарыштырып, күш-деңгелин кудулатпайн турары-биле хөй свинныг чаш талды ап турар. Бо чылын төрөөн 350 хойдан 354 хураганнары менди камгалап алган.

Т. КОНГАР.

Улгерилгиз почтачы

Чаа-Хөл районун Молотов аттыг, Ленин аттыг колхозтарыңча болгаш Кара-Суг суруунче почта даялп турар 50 харлыг эш Никитиң бодунуң хүлээлгелиг ажылын эки хүүсидин турар. Почтачы район төвүндө 50 километр черлерге неделяда 3 йап почтаны чедирип, оон-биле кады содун чагылганын эки организастан турар.

О. ХАЛБЫШ-ООЛ.

Тыва тудуг пресписизиниң ажылын ботпуг удуртуру негеминип турар

Чоокта чаа СЭКП хооркомунга Тыва тудуг пресписизиниң начальниги эш Нистеровский «чеже-даа кыссым-за», пресписизин ол хире улуг ажылын сегидип шыдаас боор мен» деп, бодунга бүзүрел чок чөгенишкенин кылган. Ол шыкаш пресписизин өскө-даа ажылдакчылары кылып турар ажылдарында чамдык четпестерин көргөш, бодундан хөлүн эрттир чөгенир, азы бодун тур ажылдакчы кылдыр санатынар хөй-биле тудуг ажылдарыңча шоолуг кичээниг салбайн турар. Ындыг чоруктардан тудуг пресписизин кыдыг чүүлдерге таваржып турарың.

Эрткен чылын хоорайның чурталга болгаш өскө-даа тудугларың күүседиң болурунча аргалары четчир турган. Ынаача-даа, пресписизин хандырылга кылдызын эргелекчизи турган Ткаченко бодунуң четпестеринге чөгөнгөш, «ажылдан үндүргөже чедир» деп бодал-биле тур үениң материалын белеткээ. Оозу төнүп, туйбуу заводу-биле пресписизин аразында Улуг-Хем чөмиер бергениден харылаа үзүлгөш, 1953 чылдың октябрь 20-ден ноябрь 21-ге чедир туйбуу алып аргажок болуп, божуур бажының тудуун ай ажыг үеде тур соксаткан.

Эрткен чылдардан эгелээш, чылдың тудуг планын көрүп, ооң материалдарың белеткедиң ап турган үеде пресписизин удуртуп болгаш планнакчы ажылдакчылары дараазында чылдарже шилчип келир тудугларга кур белеткеди баш удур санап белеткевээниңден, азы чүгө тур үениң ажылыңе кол кичээниг салып турганында чылдың сөөлгү болгаш эге айларында тудуг материалдары үргүлчү үстүп, дыка хөй ажыл шагың чидирип келген. Ынаачанш 1953 чылдың тудуг материалын баш удур четче белеткеп албаанындан чыл дургузунда хоорайга 1,6 миллион рубльдин чурталга тудугларың кылып бербээ. 1954 чылдың чүгө 5 айларында безин 820 муң рубльдин тудугларың чедир кылбаан.

Бо чылдың тудугларыңга белеткезе чогуур ыяш материалдарын июнь 13-ке чедир 8 хуу, туйбууну чүгө 2,5 хуу белеткээ. А белеткээ материалдарың үрей кылдынар чарыгдаларын болгаш ооң шынарын көөр болза, ол хуулар оон-даа кудулап болар.

Пресписизин ажылында чыл-чылы-биле улжып турар четпестеринч дугайын 1952 чылда болган хоорайның 3-кү партия конференциязынга болгаш өскө-даа хуралдарга чугаалажып, шүгүмчүлө-даа келген. А пресписизин парторганизация секретары турган эш Харламов, кол инженер эш Трещенко болгаш комсомол, профсоюз, организацияларының удуртукчулары тутунган тудуглар куду шынарлыг болуп, бүдүрүлгө планының күүсөтпөмөй турарын болгаш ажылчынарының база техниканың күжүн чөп ажылдаптын турарын, күш-ажылдың чурумун быжыглаптын, партияжи политки-жизидилгелиг ажылдары чорутпайн турарын чыл санында хурал бүрүзүңе миннип, оңу эдип алыр дугайында хоозун азаашкынар-биле кызгаварлаатынып келгенер.

1953—1954 өөредилге чылының эгезинде пресписизинге 106 дыңдакчылыг 8 политбөлүгү тургустунган, а чылдың төнүзүндө олардан чүгө 12 дыңдакчылыг 2 политбөлүгү арткап. Участоктарда хана солунарын, аргачтууларын болгаш көргүзүп самбыраларың бөгүңге чедир тургуспаан, солун номчулганын, политинформацияны болгаш лекция, беседа ажылдарың организастанаан.

«Одалга болгаш чурт үлетпүрүңүң область эргелели (начальниги эш Борзенко) биске 12 муң кубометр тудуг материалың белеткеп бээр тургаш, чүгө чангыс муңну берген. Ооң үзүңү тудуг ажылчынарының ажылы үргүчү үзүктөлишкениге таваржып турар-дыр. Туйбуу заводу материалың чүгө июнь 11-ден эгелеп бере берди. Оон ыяш Улуг-Хемниң суу база-ла шаптыктааш туруп берди» деп өскө-даа чылдаагаанар-же эш Нистеровский бодунуң ажылын чаа каарын оралдажып турар.

Белеткегинен даш, ыяш болгаш туйбуу база өскө-даа материалдарың кыжын-на сөөртүп алырыңа аргазы турунда, ол үени трест ажылгап шыдаваан. Ооң үзүңү пресписизин автомашиналары амгы үеде паром-биле хөм кечиринге хөй шак эрттирип, машина бургузунда 219 рубль ажылдар тургаш, чүгө 25 рубль чедирип, бүдүрүлгеге улуг когаралды таварыштырып турар.

Ленин кудумчузунда 1950 чылда тудуп эгелээш көдээ ажыл-агый техникумуңун 3 кайт тудуу ам-даа доозулбаан, ооң шалазының материалы бөлөн эвес. 1953 чылда эгелээш Кочетов кудумчузунда башкылар чурттаар 2 кайт ыяш тудуунуң адакшы болгаш үстүк ооргаларыңга салыр чудуктары чогуңдан ол тудуг тур соксатынган. Ол шыкаш өскө-даа тудуглар шак ыңдыг байдчаларда туруп турар.

Организацятыг удуртулга чок, тудуг материалың шак ыңдыг үзүктө-лишкениңиң уламындан Тыва тудуг пресписизин бодунга турза чогуур ажылчынарың чүгө 60 хуузуң тудуп, оларны безин ажыл-биле четче хандырып шыдавайн турар. Ол чорук бүдүрүлгениң күш-ажыл чурумун улам-на баксыралды турар. Чижээ, пресписизин кол механиги Круглов, слесарь коммунист Полежаев, старль Шуритенко болгаш өскө-даа ажылчынар ажыл-шагында арагаалаар, ажылын каапкаш, өскө черлерге хөлезиленир чоруктарже шилчип турар. Ортумаа-биле ай санында 15—20 чедир кижи ажылдан үнүп, кирип турар. Автомашиналарын үштүң чүгө ийи хуузу ажылдап, а өскөлери хөй туруп турарлар.

Ол четпестерден чайлап, тудуунуң ажылын экижидер, ажылчынарың тудуг материалы-биле хандырар, оларны бир участкадан өскө ажылче көжүрүп, хөй шак чидирер чорукту чайладыр херек. Кышкы орук ажытыгыңже чедир тудугта четчир саның материалдарың чайгы суг оруу-биле дүргөн белеткээриңиң хөмчөг-лери дарый организастаны чугула.

Шак ыңдыг ажылдарың эң дүргөн организастанаан, бар материалдарың тудугта тааржып болурунун шынарын баш удур хынаас болгаш оңу чөп ажылгаас болза, чүгө бо чылдың эвес, харың 1955 чылдың тудугларыңга безин улуг бергедээшкени таваржып болур. Ындыг болганда хоорайдан болгаш өскө-даа черлерден хөй-нигитиниң идепкейлиг киржилгезин ажылгап тургаш, ыяш салдадырыңды, даш белеткеп сөөртүрүңүң ажылдарың таарымчалыг үеде шалыпкын организастаны чугула.

Т. СЕМЕНОВ.

Колхоз бүдүрүлгезинде четпестер ам-даа узутнатынмайн турар

Барымы-Хемчик районун «Совет Тываның 5 чылы» колхозунун нинти хуралы болуп эрткен. Чартык чыл дургузунда колхоз бүдүрүлгезиниң ажыл-чорудулганың дугайында баштаар черинч даргазы эш Папын отчёт илеткел кылган. Нинитиниң ажыл-агыйның хөгжүдеринче улаңдырган чамдык хөмчөглерин артель баштаар чери болгаш колхозчулар чорудуп келгенин илеткел демделгезин.

Колхоз нинитиниң мал ажылын хөгжүдеринч планын чартык чылда 100,66 хуу, ооң ишинде хойну 100 хуу, өшкүнү 115 хуу күүсеткен. Хөй-жулар Агбаан, Чадамба, чылгыч Семис-оол, нога бригадасында Борбак-оол, дарган Хола, тудугда Хүрөөд дээр шыкаш мурун аңгы колхозчулар нинитиниң ажыл-агыйның хөрээ дээр онза кызык болуп турар. Колхозчулар 9 болгаш 17 километр узун дурттуг чаа буталарын казып үндүргөн. 753 гектар тараа культуураларының, ооң ишинде 453 гектар кызылтыстың бир дугаар сугтарыңга дуозулган.

Чартык чылдың отчёттуг хуралы колхозтун ажыл-чорудулганында улуг четпестерин илереткен. Мал ажылының продуктулуун бедилер хөмчөглер дыка четпес чорутунуп турган, ынаачанш гнектеринч сүдү, хойларның дүгү кончук эвээш болуп турар. Инектерин бызааларыңдан

чарып саар ажыл организастанып-маан. Урелиг аскыларынч болгаш буталарың, каракул, меринос кошкарларың ажаалгазын четпес тургустунган. Мал ажылының тускай эртемнигери мал эджерилгезин организастанып турар. Ажыл аыттарың күш-деңгели арган, бо чылдың январьдан бээр сөөлгү үеде чөм чамдык малдар хорамчага таваржып турган.

Кызыл-Мажалык МТС-тиң трактор бригадасы эрткен чылда 600 гектар чериң багай шынарлыг аңдарга-ны-биле оңу бо чылын катап аңдар буржурга таварышкан. Часкы тарылга планы 53 гектар чедир күүсөтпөмөй, үрениң четпес турган, колхоз баштаар чери оңу чогуур үезинде тып албан. Тарылганың хожауандыгы бир чылдагааны болза, МТС-тиң трактор бригадасының тракторлары четче ажылдаптын, чамдыктары үргүлчү үрелип турган. Часкы хову ажылдарында ажыл аыттары барык-ла киришпезин, чүгө дээрге, оларның күжү кончук арган турган.

Колхоз бо чылын 25 чуртталга бажынарын, чангыс аай хевирлиг 4 мал кажааларын, 4 өрөөл шоланы база столованы, хлөб быжырар черин тудар планың. Чаа тудугларга 3,739 кубометр ыяш херек. Ындыг турбуже, ам чүгө 518 кубометр ыяш белеткегинени дыка четпес. Саманы болгаш туйбууну ам-даа кыл-

баан. Чүгө 4 чуртталга бажынары туттунган чорук болза, тудуг бригаданың (бригадир эш Сангыс) онза салга ажылының түнели ол болур. Колхоз баштаар чери тудуг планын бүрүн күүседириңче бригаданың ажылын өзүлүг организастан шыдаваан.

Колхозчуларынч ажылдап алган күш-хүнөриниң шың эвес санаар, чогуур үезинде түнөөс чорук ам-даа үргүлчүлөшпөш, малдың чүзүн аайы-биле тодаргай үчүд кылдынмайн турар. Колхозта күш-ажылдың сагылга-чуруму кончук кошкак тургустунган, ооң ужурундан чартык чыл дургузунда 47 кижи артель бүдүрүлгезиниң ажылынга шууги киришпезин. Колхоз баштаар чери чалгаалар-биле эптежиш турар чүд бар. Колхозчуларда 23 айт өре амдыга чедир эгитимезин. Колхозтун үчөт, отчёт ажылы ам-даа экиживеиң турар.

Отчёттуг хуралга илэрзэн четпестерин дарый чайладыр дугайында колхозчулар артельдиң баштаар черинден негезин. Отчёттуг хурал колхоз бүдүрүлгезиниң бүгү адырларының ажылын моон сонгаар экиживеиң-риниң база ооң орулганың көвүдөли-риниң хөмчөглерин айткан доктаалды үндүргөн.

А. ДОПЧАА.

Зооветажылдакчыларның ажылын экижидер

Нинитиниң мал ажылын хөгжүдеринч хөрээң зооветажылдакчылар шиптирлээр ужурулук. Ындыг турбуже, Улуг-Хем районда Маленков аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тускай эртемнигери мал ажылы дээр демиселди коштаканнар. Ооң уламындан колхозта малды өлүп хораары көвүдээң, ажаалга чөмиерилгезин багай тургускан.

Ол колхозта зоотехник эш Фетисов, мал эмчизи эш Белоусов олар малчынарга боттуг дузаламчыны чедирбейн турар. Олар малчынарга барбас, оларның амдырал чуртталганын сонурганайн турарлар. Зоотехник эш Фетисов инектерин бызаазыңдан чарып саарың шың эвес организастаның-биле 18 баш бызаалар өлүп хораан. Чаш бызааларың ажаалганы болгаш чөмиерилгезин багай тургускан.

Ол колхозта зоотехник эш Фетисов, мал эмчизи эш Белоусов олар малчынарга боттуг дузаламчыны чедирбейн турар. Олар малчынарга барбас, оларның амдырал чуртталганын сонурганайн турарлар. Зоотехник эш Фетисов инектерин бызаазыңдан чарып саарың шың эвес организастаның-биле 18 баш бызаалар өлүп хораан. Чаш бызааларың ажаалганы болгаш чөмиерилгезин багай тургускан.

рузе чогуур 89 баш белер кызыраан болуп турар. Инекти бызаазыңдан чарып саар ажылды белеткелени баш бурунгар чорутпааны-биле ол ажыл түнели чок болуп, бола мал фермазында 45 инектин ишинден 28 инекти ам-даа эдирип саап турар. Колхозта тускай эртемнигери малчынарың, ылаңгы саанчыларын инекти бызаа чокка канчаар саар аргазыңга өөретпезинер.

Колхозта мал эмчизи эш Белоусов база-ла багай ажылдап турар. Ол колхозтун фермаларында яны-бүрү аарылар-биле демиселди кошкак чорудуп, малды аарыг калдын ылгап үспейн турар. Ол шыкаш аараан малдарга дүргөн дуза чедирер болгаш мал кажааларын дезинфекциялар талазы-биле чогуур хөмчөглер албайн турар. Колхозтун фермаларында малчынарга ховар барып, оларга боттуг дузаны чедирбейн турар. Чижээ, чылгычы эш Дамбааның

коданындан бир кулун аараан, малчы

Кыдат Улус Республикасы

Кыдат Улус Республикада соңгулдарнын сөөлгү түннелдери болгаш чоннуң бүгү ниити чизезиниң түннелдери

ПЕКИН. Улустуң Төп чазаның чөвүделениң июнь 19-та болган хуралына КУР-ның Төп соңгулда комиссиясынын секретары Дэн Сяопин улус төлөөлөрүнүн кудукку хуралдарына соңгулдарнын түннелдериниң дугайында илеткел кылган.

Парладала чарлатынган илеткелде болза, Төп соңгулда комиссиясынын мездериниң өзүгара алырга, улус төлөөлөрүнүн кудукку хуралдарына соңгулдар бүгү чуртка эрткилзэн, ол районнарның 18 хар четкен бүгү чонунуң 97,18 хуузу болуп турар 323.809.684 соңгукчулар даңзылатынган бүгү 214.798 соңгулда участоктарына ол чедишкенин доозулаң деп чугаалап турар. Бадыйлашына 278.093.100 кижжи киришкен, ол болза, соңгукчуларның бүгү санының 85,88 хуузу болуп турар.

Соңгулдарнын чорудулгазында бүгү чуртка улус төлөөлөрүнүн кудукку хуралдарының 5.669.144 депутаттары соңгугурган болгаш оларның 17,31 хуузу херэженнер болуп турар. Соңгулдарнын түннелдери калбак улус массаларының өзүп турар политикады мерделениң дугайына көскүзү-биле херечилеп турар деп

илеткелде чугаалап турар. «Социализмниң оруу-биле чоруулу» деп лозунг кыдат улустуң эң калбак массаларының амыдыралының болгаш демиселиниң лозунгуу апарган. «Социализмни күзеп сагаан кижжилер» деп ат болза, улус төлөөлөрүнүн хуралдарына депутаттары соңгуп турда үндезин барымдаа болу берген.

Соңгулдар-биле харутга чоннуң бүгү ниити чизези чорутунган деп, илеткелде айтылган. Чоннуң бүгү ниити чизезин кылып турар органның мездериниң өзүгара алырга, 1953 чылдың июнь 30-де Кыдаттың чонунуң саны 601.912.371 болган, ооң иштинде 573.876.670 кижжи шуут даңзылатынган; 8.708.169 кижжи соңгулдар чорутунмаан эвээш кезектериниң районнарына доора арга-биле даңзылатынган; 7 миллион ажып кижжи Тайваньның чону болуп деп бодатынып турар болгаш өскелери даштыкыда чурттап турар кыдаттар болуп турар. Чоннуң амгы чизези болза, Кыдаттың төгүзүндө чоннуң өзүлүг бир дугааргы бүгү ниити чизези болуп турар деп илеткелде айтып турар.

(СЭТА).

Чаа суднону сугже эжиндирип кирирген

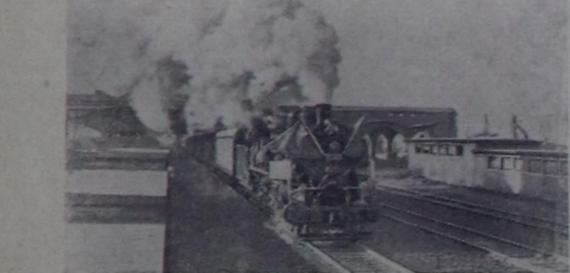
Чоокта чаа Шанхайның Цзянь деп судно тудуунун чери «Минчжун» деп пассажирлер олурар бир дугааргы суднону сугже эжиндирип кирирген. Ол судно болза, чурттуң ишти-

ки хемеринге чоруур. Аңаа 974 кижжи олурар болгаш ол 350 тонна чүктү чүктээр. «Минчжун» болза, Шанхай биле Чунци аразына Янцзы хемге чоруур.

Чурукта: «Минчжун» деп пассажирлер олурар суднону сугже эжиндирип кирип турары.

Синьхуа агентлиениң чуруу.

Кыдат Улус Республика биле Совет Эвилелиниң найыспалдарының аразында үргүлүүнү өттүр чорур пассажир харылзаазы тургустунган.

Чурукта: Пекин—Москва поезд Мукденниң Фынтянь станциязындан үнүп бар чыдыр.

Синьхуа агентлиениң чуруу.

Кыдаттың Коммунистг партиязының хүрөөлениң өзүлдези

ПЕКИН. Кыдаттың Коммунистг партиязының тургустунганының үенден бээр ооң кежигүнериниң өзүлдезиниң дугайында саннарны «Шишишоуэ» сөткүүл № 11 дугаарында парлаан. 1921 чылда Кыдаттың Коммунистг партиязының хүрөөлениң чүгле 50 кижжи санатынып турган. Бирги хамааты революстуг дайынның үези 1924—27 чылдарда партияның кежигүнери 57.900

кижи чедир, а Японияны тивлээн үе 1945 чылда 1219 муң кижжи чедир өскөн. 1953 чылдың төнчүзүндө Кыдаттың Коммунистг партиязының хүрөөлениң 6,5 миллион кижжи санатынып турган.

Кыдаттың Коммунистг партиязының кежигүнериниң иштинде 700 муң херэженнер бар.

(СЭТА).

Кыдат Улус Республиканың чаа конституциязына алдар кылдыр

ПЕКИН. Кыдат Улус Республиканың бүгү хоорайларында болгаш суурларында ажылчы чоннарның хей санын хуралдары болгаш митингилери эрттип турар, оларга КУР-ның конституциязының төлөвиленин калбаа-биле чугаалажып турар.

Конституция төлөвиленин парлаан чорук кыдат ажылчы чоннарның политикады болгаш күш-ажылчы улуг көдүрүлүшкүнүн болдурган. Ол төөгүлүг болушкунга алдар болдурган патриотчу чарыш чурттуң дыка хей бүдүрүлгелеринде болгаш тудууларында улам калбарып турар. Ол чарыштың киржикчилери июнь айның бүдүрүлгө планын хуусаазының бетинде күүседир дугайында бедиткен хүлээлгелерин боттарына ал турарлар.

Кыдат Улус Республикада бир дугаар автомобиль заводунуң тудуунуң участоктарының бирээзиниң ажылчыларынның коллективин Кыдат Улус Республиканың конституциязының төлөвиленин парлаанына болгаш

Кыдаттың Коммунистг партиязының тургустунганының 33 чыл ою болуп—июль 1-ге алдар болдурган хүлээлгени алган болгаш июнь айның бүдүрүлгө планын хуусаазындан 10 хонук эрте күүседир деп хүлээнген.

Тайюаньның металлургия заводунуң каң эзилдикчилери, Циньхэде тууйбу заводунуң ажылчылары, Пекинде совет делгелениң тудугчулары болгаш өске-даа хей-хей бүдүрүлгелериниң коллективтери бедиткен чаа-чаа хүлээлгелерни боттарына алган ажылдап турарлар.

Кыдат Улус Республиканың конституциязының төлөвилениге алдар болдурган хүлээлгелерин Кыдаттың үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылчыларының, инженер-техниктиң ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының күш-ажылчы коллективтери алдарлыы-биле күүседир дээрзинге чизинип турбас деп солунар бижип турар.

(СЭТА).

Кыдатта көдээ ажил-агыйның көдүрлүүшкүнү

Бодунуң Коммунистг партиязының удуртулганы-биле кыдат улус чуртка канчаар-даа аажок улуг демократтыг чарышталары боттандырар, улус ажил-агыйның бүгү адырларының катан тургузушкунун болгаш оон ыңай хөгжүлдезин чедип алган, ажылчын агы удуртукчу рольду болуп турар ажылчыларның болгаш тараачынарның эвилелинде үндөзүлгөни улус-демократтыг эрге-чагырганы оон-даа улам быжылгаан болгаш ам планын экономика тургузушкунун чедишкенин чорудуп турар.

Кыдаттың Коммунистг партиязының кол шугуму болгаш чурттуң экономикады хөгжүлдезиниң талазы-биле кол сорулгалар болза, үлетпүр талазы-биле мурунда чыдып калган турган Кыдаттың социалистг индустриялыг чурт кылдыр чортуу хуулдары, көдээ ажил-агыйның болгаш ус-тивыш үлетпүрүнүн социалистг чарышталары чортуу боттандыры болу.

Улусчу Кыдаттың бүдүрүкчү күштериниң өзүлдезин аграр реформазы канчаар-даа аажок улуг ужуруу-дээли болган. Феодалдыг мөчүлгениң системазын ол реформа чок кылган. Эвээш болгаш чер чок 300 миллион хире тараачынар 47 миллион гектар черни алганар. Көдээ ажил-агый бүдүрүлгезин калбартырына чээлини тараачынарга берген, бүгү талаалыг техниктиң дузаны көргөскөн. Эргилерин септээш, чаа улуг суггарыла тудууларын кылгалаан. Хоорай биле көдээниң аразында бараан солчулганы калбартып тургускан.

Кыдаттың Коммунистг партиязының болгаш чазактың көдээ ажил-агый талазы-биле ышларангай политиказы тараачынарның канчаар-даа аажок бүдүрүкчү идеякенин хөдөлдирген. Чыл бүрүдө күш-ажылчы кадры-биле ажил-агыйның бүдүрүлгө кооперативтерин тургузары

★
ЛИ ХЭ
★ ★
дээш шимчээшкенин калбарып турар. Бо бүгү болза, көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң өзүлдезинге көстүл көрбөзүн болдунар аргаларын ажыдып турар.

Партия болгаш чазактың ол болгаш өске-даа хемчеглериниң, тараачынарның калбак массаларының бүдүрүкчү идеякенин ачызында Кыдатта көдээ ажил-агый бүдүрүлгези хосталарының мурунда турган деңгелни чүгле дыка эртен эвес, харын чыл бүрүдө хөгжүлдө үргүлчүлөп турар. 1949 чылга бодаларга 1952 чылда тараа бүдүрүлгези 145 хуу, хөвөниң—291 хуу болган. 1953 чылда чамдык районнарга бойдузчу халалтары таварышкан-даа болза, 1952 чылга деңгээрге тараа культураларының бүдүрүлгези каш катан көвүдээш. Хөвө бүдүрүлгези 1952 чыл-биле деңгээрге үстүндө чылда тараачынарның уламандан хызырылган, ыңалза-даа 1951 чылдың деңгелден 22,9 хуу ашкан.

Улус ажил-агыйның бүгү адырлары хөгжүп, үлетпүрлүг төптөр болгаш хоорайлар өзүп турар. Бүгү кыдат улустуң амыдыралчы деңгел чыл келген тудум-на бедип турар. Чижээ, 1951 чылда хөвө саазындан кылган материалдары салдары 1950 чылга бодаларга 173 хуу, 1952 чылда—230, а 1953 чылда—343 хуу болган.

Чурттуң экономиказының оон ыңайгы хөгжүлдезин хандыраы, чурттакчы чонну агыш-чөм-биле, а үлетпүрү чиг-эг-биле хандыраы экинжидер дээш, Кыдат көдээ ажил-агый хөгжүлдезин бурунгаар чаа базымы кылар ужурулуг. Көдээ ажил-агый бүдүрүлгезин бедилери Кыдатка экономикады планниг тудушкунунуң кол сорулгаларының бирээзи болу берген. Бо чылын та-

рааның ниити чыылдазын он миллион цзиньге¹ болгаш хөвөниң—каш миллион даньга² улгаттыраып чедип алыр, а ол ышкаш техниктиң культураларының тарылгазын дыка калбартыр болгаш мал ажылын сайзырадыр сорулга туруп турар.

Шилчиге үезинде Кыдаттың Коммунистг партиязының кол шугумунуң эң чугула кезээ болуп канчаар-даа аажок ол чугула сорулганы боттандыраы дээш кыдат улус шугургу ажилдап турар.

Эрткен чылга бодаларга бо чылын чуртка тарылга шөлдери мынчаар улгаткан турар: чазын чажып тарыыр кызылтас—20 миллион му³ ажыг, хөвөк—алды миллион му. Ам дээрзинде Кыдатка тарылга шөлдери дыка кылбартыр аргалар чок болуп турар, ыңалза-даа чурту индустриализаастарын чорударының хемчээ-биле болгаш көдээ ажил-агый машиналары-биле көдээни болдунар хөй-үлө биле чеспелээр-биле ол болдунар аргалар чортуу өзөр. Мынчангаш тараа, хөвөк болгаш өске-даа көдээ ажил-агый продукциязының бүдүрүлгезин бедилериниң амгы кол аргазы болза, дүжүттүг чорукту бедилери болу.

Кыдат канчаар-даа аажок улуг девискээрлиг. Чурттуң муруну чүгүндө эң ырак соңгу чүгүнге чедир тараа, хөвөк болгаш өске-даа культуралар калбарган. Агаар бойдуз байдалдары агы-агы, ыңалза-даа кайда демейил, ында тарааның үнүш-дүжүткүрү янзы-бүрү. Бүгү чуртта 1 му черден кызылтасын ортумак чыылдазы 100 цзинь, а эң бедни—1.300 цзинь; ристин ортумак дүжүткүрү—300 цзинь, а эң бедни—1.700 цзинь; хөвөниң ортумак

¹ цзинь—0,5 кг.грамм.
² дань—0,5 хилограмм.
³ му—0,06 га

Кыдат Улус Республиканың профвилейдери ажылчы чоннарның каденың болгаш дыштанылганының дугайында улуг сагыш салышкыны кылып турар.

Чурукта: почта-телеграф ажилдакчыларының профвилелиниң саторийинде.

Синьхуа агентлиениң чуруу.

1954 чылда Кыдат Улус Республиканың бюджети

ПЕКИН. (СЭТА). Улустуң Төп чазаның чөвүделениң июнь 16—17-де болуп эрткен хуралының дугайында дындадыг бүгү төп солуннарда парламентке, ол хуралга 1954 чылда КУР-ның күрүне бюджетиниң төлөвилениниң дугайында күрүнеиң Административтиг чөвүделениң примьериниң оралакчызы болгаш саң министри Дэн Сяопинниң илеткелин дыңнаан болгаш 1954 чылда КУР-ның күрүне бюджетин чүгүлдөп деп көргөн.

Күрүнеиң Административтиг чөвүделениң примьериниң оралакчызы болгаш саң министри Дэн Сяопин бодунуң илеткелинге 1953 чылда күрүне бюджетиниң кууселдениң түннелдеринге болгаш бо чылдың күрүне бюджетиниң төлөвиленинге доктааган.

1953 чылда Кыдаттың үлетпүрүнүн болгаш көдээ ажил-агыйның ниити продукциязы 1952 чылдың өскертимээни үези-биле бодалар, 1952 чыл-биле деңгээрге 11,4 хуу өскөн. 1953 чылда үлетпүрүнүн ниити продукциязы үне-биле алырга, 1952 чыл-биле деңгээрге 28 хуу өскөн. Үлетпүр продукциязының кол хевирлериниң бүдүрүп үндүрүлгезиниң планын күрүнеиң үлетпүр бүдүрүлгелери мынчаар күүсеткен: шой талазы-биле—102,4, кааны—107,4, хөмүр дашты—111,6, электри энергиязы—103,1, нефтини—109,7 хуу. Калбак херелелдиң барааннары бүдүрүп үндүрер талазы-биле 1953 чылдың планы база ажып күүсетинген.

1953 чылда 173 улуг тудууларын тудуушкунунуң талазы-биле ажылдар эгелен болгаш үргүлчүлзэн, оларның аразында демир орук рельсының деңгээли кылар пех, тиг чок хооразалар кылар пех, Аньшаның металлургия комбинатында № 7,

№ 8 домналар эрткен чылын ажылдап киргилзэн.

Чурттуң демир оруктарының талазы-биле сөөртүлгениң хемчээ 1953 чылда 1952 чылдазынга бодаларга 19,9 хуу улуг болган. Күрүнеиң үүрмектен садар садымының ниити хемчээ 1952 чыл-биле деңгээрге 1953 чылда 20 хуу хире өскөн. Үлетпүрүнүн болгаш көдээ ажил-агыйның хөгжээни-биле, база күш-ажылчы бүдүрүкчүлүүнүн бедээни-биле чоннуң культурулуг болгаш материалдыг амыдыралының деңгелни бедээ.

Ооң соолда Дэн Сяопин КУР-ның 1954 чылда күрүне бюджетиниң төлөвиленин чугаалааш, КУР-ның 1954 чылда күрүне бюджетиниң орулгалыг кезин 274708600 миллион юань түңгө, а бюджеттиң чарыгалыг кезин—орулгалары чарыгаларын 25250800 миллион юаньга ажып турар 249457800 миллион юаньга доктаатынып турар деп айткан.

Социалистг хевирлиг бүдүрүлгелерден киришкенин 1954 чылдың күрүне бюджетиниң орулгалыг кезинде кол үлүү болуп турар. Бистиң бюджетивиз болза, улус ажил-агыйның тайбың хөгжүлдезиниң тургузукчу бюджети болуп деп Дэн Сяопин чугаалаан.

1954 чылдың бюджетин күүседир сорулга-биле Дэн Сяопин түннел сөзүңгө, күш-ажылчы бүдүрүкчүлүүн бедилеринче, камналгаже, продукцияның бот-үезин чигедиринче болгаш шынарлар бедилеринче, саңхө чуруму шынгы сагырыныче, эргелел аппараттар чарыгаларын кызыраыныче, саңхө ажилдакчыларының политикады база ажыл-ишчи деңгелни бедилеринче кыйгарган болгаш 1954 чылдың күрүне бюджетини чедишкенин күүседир дээрзинге бузурелди илергейлзэн.

(СЭТА).

хөй маадырларын идип үндүргөн. Оларның муракчы дуржулгазы чурттуң байлаа болган.

Партия организациялары көдээ ажил-агыйга, ылангыя муракчы дуржулганы непертеринге улуг кичээлгени салып турар. Чижээ, Хэйлуңцзян можда, Чжаоюань можда Жень Го-дунга баштаткан партияны можу комитети көдээ ажил-агый муракчыларының дуржулганын кичээлгени непертерин, ону тараачынарның калбак массаларының чедип алышкыны болдуруп турар. 1952 чылда бүгү можа тарааның үнүш-дүжүткүрү 50 хуу өскөн. 1953 чылда Чжаоюань можунун муракчы дуржулгазы бүгү Соңгу-Чоң чүккө непертеринген турган. Ооң түннелде аш-чөм культууларының ниити чыылдазы миллион-миллион тонналарга улгаткан.

Шаньдун можунун бүгү можуларында агротехниктиң станциялар тургустунган. Часкы тарылга эгелээриниң муруну чарында бүгү черлерге дуржулга солчур талазы-биле көдээ ажил-агый муракчыларының чөвүлө хуралдарын эрттирген, а чамдык можуларга көдээ ажил-агый делгелелери болгаш агротехникти курстары организастаан турган.

Кыдат улустуң көдээ ажил-агый бүдүрүлгезин көдүреринче утланган күженишкенинниң баштайгы түннелдери моон көскү-дүр.

Кыдаттың калбак делгем девискээринде дүжүт ажаап алышкыны эң янзы-бүрү хуусааларга болуп эртип турар. Чижээ, күзүн чажып тарыыр кызылтасын ажаап алышкыны январының төнчүзүндө-ле эгелдей бээр, а соңгу талазына—июль-дүң төнчүзүндө доостур. Хөөртгөөз саң-биле алырга, бо чылын күзүн чажып тарыыр кызылтасын дүжүдү эрткен чылга деңгээрге беш миллион цзинь болу. Хлопчатник тарылгазын хуусаа бетинде, майда дооскан. Бо чылын хөвөниң чыылдазы дыка өзөр.

чылдың эгезинде Пиншунь можага 110 кооперативтер санатынып турган. Көдээ ажил-агыйның бүдүрүлгө кооперативтеринге бо чылын агаар-бойдузун аныылдары таварышса-ла тараа бүдүрүлгези база катан өскөн. Тарааның ниити чыылдазы 1952 чылга деңгээрге 14,8 хуу өскөн, а хуу тараачынарның дүжүдү-биле деңгээрге—46,5 хуу бедик.

Көдээ ажил-агыйның бүдүрүлгө кооперативтери Кыдаттың көдээ ажил-агыйның көдүреринге чугула рольду ойноп турар. Тараачын ажил-агыйлары ол кооперативтер коллективтиг ажил-агыйларын тургузарының оруу-биле болгаш көдээ ажил-агый бүдүрүлгезин чаа, оон-даа улуг көдүрүлүшкүнүнче чортуу апар чылар.

Улусчу чазактың дузаламчызы-биле кыдат тараачынар чер ажилына чаа агротехниканы шингээдип алыр дээш күштүг демиселди чорудуп турар. Муракчы совет агротехника эртериниң ажилдап кылганы кызылтас тарылгазының аргаларын чедишкенин ажилдап турар. Таарыжы болгу дег чурттуң районнарына хосталганының соондары кызылтасы сырып чажып тарыыр арганы херелеп турган, шөлге чажар норманы көвүдөткен. Совет хөвөн ажилдакчыларының чижээ-биле 1953 чылда 48 миллион му шөлге бедик сортуг хлопчатинки тараан.

Синьдун можада Манас хеминиң уунуна хөвөниң чүгө үш чылдан бээр өстүрүп келген. Совет тускай эртериниң дузасы-биле совет хөвөк ажилының муракчы методтарында шингээттиген. 1953 чылда 20 муң му шөлдүн му бүрүзүндө ортумаа-биле 402 цзиньин алган. 72,45 му шөлдүг участоктуң му бүрүзүндө ортумак дүжүдү 800 ажыг цзинь, 1,6 му шөлдүг участоктуң му бүрүзүндө 1.349 цзинь дүжүт болган.

Күш-ажылчы кадры-биле ажилдакчылар болгаш кооперацияның хөгжүлдези, чаа агротехниканың шингээдилгези, тараачынарның бүдүрүкчү энтузиазмы күш-ажылдың өзүлүг

ССРЭ-нің Германияда Дээди Комиссарының аппаратын эде организаастааны болгаш кызырганы

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республика-биле еске тускай эргелик күрүлелер-биле ышкыш ындыг харылзааларын доктаадып тургузарынын, база ССРЭ-нің Германияда Дээди Комиссарының мынчага чедир боттадырып турганы, Герман Демократтыг Республиканың күрүне органның ажил-чорудулгазын хайгаараар чорукту куш чок болду-рарының дугайында Совет чазактың шиптирине дүүштүр ССРЭ-нің Германияда Дээди Комиссарының

аппаратын эде организаастаарын чоруткан болгаш ол аппаратын ажылдакчыларынын санын үштүп бири чедир кызырган. Ростов, Шверин, Нойбрандбург, Одерде Франкфурт, Коттбус, Потсдам, Дрезден, Лейпциг, Галле, Эрфурт, Карл Маркс—Штадт, Зуль, Гера, Магдебург округтарында ССРЭ-нің Дээди Комиссарының төлээ черлерин узуткаан.

ССРЭ-нің Дээди Комиссарының Берлинде төлээ черин база узуткаан.

Европа улустарының коллективтиг айыыл чок чоруу—Европага тайбыңның болгаш айыыл чок чоруктуң магадылалы

Луи Сайянын илеткели

«Европаның бүгү чурттарының аразына тайбың харылзаалар дээш, айыыл чок чоруктуң эзулуг магадылалы дээш, тайбың болгаш ажылчы массаларың амьдырал дениелени бедири дээш демиселге профэвилдериниң ролу болгаш сорулгалары» деп темалыг илеткели Европаның профэвил конференциясына июнь 20-де профэвилдериниң Бүгү-делегей федерациязының чингине секретары Луи Сайя кылган.

Амгы үеде миллион-миллион ажылчы чоннарың кичээниң дайынын болгаш тайбыңны айтырып-ларынча хаара тутунганын ол айткан. Улус массалар кытырың күштерин Европаның боттарында диргелип келген өлүмүг айыылга—чоруту төртүнүп олурар герман милитаризмге удур демиселче мөөнөп турар.

Ычангаш профэвилдериниң Бүгү-делегей федерациязы ында кирип-даа, кирбени-даа турар Европаның бүгү чурттарының ажылчы чоннарының болгаш профэвилдер организаацияларының төлээлекчилерин тайбыңны быжыглаар сорулга-биле найыралды болгаш чөпшээржилте ийи эзулугу Берлинге ужураштары-биле чалаар деп инициативаны оодунга алган.

Барың Германияны катап чепсеглери болгаш «европаның камгалал ниитилежилгезин» дээр шериг блогунга ону кирери Германияны тайбың болгаш демократтыг орук-биле каттыштырарының аргазын болдурбайн, Европаның Барың болгаш Чөөн чүктөрүнүн улустарының аразына алып эртимес тамыны тургузуп турар деп Сайя чугаалаан.

Ажылчы чоннар болгаш хей-хей профэвилдер организаациялары ол айыылды мурнуга анаа олуруп аргас деп ол демдеглээн. Германияны уурлангыштыр чарылдырарын төртүнүтүп, Европаның эп-сектил каттыжылгазын үрөп болгаш эзулуг төвү Америкада туруп турар кызыгаарлаң санын чурттарың үзе кестирин Европаның тургузуп турар аргасиң политикага калбак болгаш кызымаккай удурланышыкыны олар таварыштырып турар.

Илеткели оон ыңай Европага коллективтиг айыыл чок чорукту организаастаарының айтырылганын тодаргай чугаалаан. Европа чурттарының ажылчы чоннары болгаш профэвилдер организаациялары Европа чарлышыкынын айыылдыг оруунга туруп алырынга, Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң айтырылганын шиптирлээри Круш хевирлиг фашист үлөтүр элери тергиндеп турар адаан негекчи Барың Германияны катап чепсеглери-биле солутунган турарына чөпшээржин шыдаас деп ол чугаалаан. Пушка садыжылганы болгаш делегейниң улуг саң-хөчүлдери тергиндеп турар ыдыг Европаны олар күзевейн турар. Европага тайбыңның болгаш ай-

ыыл чок чоруктуң эзулуг магадылалы чүл дээрге, оларның социал тургузуундан хамаарыла чокка база кандыг-бир чангыс чурттуң тергидээшкени чокка Европаның бүгү чурттарының коллективтиг айыыл чок чоруун организаастаарында болуп турар деп Сайя демдеглээн.

Европага коллективтиг айыыл чок чорукту доктаадып турар ниити—европа керээзи КНО-нуң принциптеринге болгаш Уставына бүрүн дүжүп турар деп ол үргүлдүп чугаалаан.

Делегейниң чаа дайыны болдурбас төлээде профэвилдериниң Бүгү-делегей Федерациязының секретариаты дараазында чүүдү саңалдап турарын ол түннелинде чугаалаан:

а) «европаның камгалал ниитилежилгезин» удур, Барың Германияны катап чепсеглериңге удур, Европага коллективтиг айыыл чок чорук дээш, Барың болгаш Чөөн чүктөрүнүн аразына калбак садыг солдуушкуну дээш, тайбың дээш кызымаккай демиселге каттыжарыңче амдан эгелеп бүгү хемчеглери алыры-биле Европаның бүгү ажылчы чоннарына бо конференцияны киржикчилери кыгырыг үндүрерин;

б) Европаның болгаш бүгү делегейниң ажылчы чоннары атомнуг болгаш водородтук чепсектерниң шенделерин кылыр чорукту доразан соксадырын база кижжи төрөлгөтениң бодунуң догунашкынын айыылга тургузуп турар ол чепсекти дүрүм чок деп чарлаарын негээринче конференцияны киржикчилери кыгырыг үндүрерин. Ол кыгырыг атомнуг чепсекти ажылгаарыңга удур ол демиселге оларга оонаажып турар чугула ролду долдур күсселерин оларга хүлээлдер төлээде америк ажылчы чоннарже утланган болур ужурулуг;

в) Барың Германияны катап чепсеглериң болгаш Европаны чарылдырарың политиказың уржуу-биле Европаның болгаш бүгү делегейниң улустарының айыыл чок чоруктуң кырында диргелип келген айыылды кайы хире улун бүгү ажылчы чоннарга тайылбырлаар төлээде, профэвилдериниң бүгү делегей калбак киржилгезин-биле митингилер кампаниязы организаастаарын;

г) хлеб, тайбың болгаш хосталга дээш демиселге яны-бүрү утлангышыкынын профэвилдер организаацияларының болгаш яны-бүрү чурттарының эң калбак кады ажылдажылгазы организаастаарыңга бүгү аргалары ажылгаарын;

д) яны-бүрү чурттарының ажылчы чоннарының аразына бот-бодун билчир чорукту экинжидер болгаш делегей ажылчыларының эп-сектил каттыштырылганын быжыглаар төлээде, профэвилдер төлээлериниң солчушкуну калбартырыңче бүгү хемчеглери алырын саналдап турар.

(СЭТА).

Француз улус «европа ниитилежилгезин» күзевейн турар

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилениң медээлери турарың эзугаар алырга, «европаның камгалал ниитилежилгезин» тургузарының дугайында керээни күштүг болдуруп бадылаарында ойталаарының санады кирип турар генерал Кениттиң илеткели национал хуралдың национал камгалал комиссиязы 13 бадылаашкынарга удур 29 бадылааш-

кың-биле чүүлдүг деп көргөн. Анаа ийи кижжи дадалаалаан.

Ол керээни күштүг болдурууруның дугайында хоойлу төлөвлөлийн хүлээвезин ол ышкыш санаалдаан Жоль Моктуң илеткели национал хуралдың даштыкы херектер комиссиязы июнь 9-та чүүлдүг деп көргөнни билдингир.

(СЭТА).

Францияда чаа чазак

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилениң дамчыдып турарың эзугаар алырга, чаа француз чазактың тургускан. Ол чазактың министрлер чөвүдөлийн дараазы болгаш даштыкы херектер министри Мендес-Франс болган.

Мендес-Франстың баштаанын чазакка 4 радикал-социалистер, «удурланышыкының демократтыг болгаш социалистик эвилелин» ийи кежигүнү, «улустуң-республиканың шим-

чээшкенин» партиязының (МРП) бир кежигүнү, 4 «социал республиканчылар» («социал хөдөлгөшкенин» республиканың эвилели» деп бөлүктүң чаа ады—Юрас), хамаарышпас үш республиканчылар, «чөөн республиканың чарыкы каттыжышыкынын» бир хамаарышпас болгаш бир кежигүнү бар.

Чүглө дөрт министрлер Ланьельдиң чазаның составында кирген.

(СЭТА).

Айыыл чок чоруктуң Чөвүдөлийн онза хуралы

НЬЮ-ИОРК. Июнь 20-де Айыыл чок чоруктуң Чөвүдөлийн онза хуралы чыгылап, ол хуралды Гватемаланың төлээлекчилериниң негээни-биле чыыдырган. Хүннүң айтырымында—«даштыкы билдингир монополияларның куткулду-биле Гондурастың болгаш Никарагуаның чазактарының Гватемалага удур чоруктан агрессивтиң дугайында» айтыры талазы-биле Гватемаланың даштыкы херектер министриң июнь 19-тагы телеграммасы.

Гватемалаже халдаашкын болза, улустар аразында сүлээниң түннели болур деп Гватемаланың төлээлекчи Арнола ол хуралга чүве чугаалааш айткан. Халдаашкының белеткелениң дугайың Арнола чугаалаашыаан, америк монополиялар болгаш АКШ-тың күрүне департаментиз Гватемалага удур өжөөниң кампанияны шадга-ла чорудуп, ону интервенция-биле кыжанып турганын чугулап айткан. Америк бұдурулгелерге кылган самолёттар Гватемаланың хоорайлары болгаш суурлары болбалап, боолал турарын болгаш халдаашкын соонда черге хонуптар ужурга таварышкан ийи ужудукчу экспедиция корпузуңуң америк ужудукчулары болган деп Гватемаланың төлээлекчизи медээлээн.

Бразилияны болгаш Колумбияны төлээлекчилери каттышкыш резолюция төлөвлөлийн киргеннер, Гватемаланың чазаның кирген айтырымын америк күрүнелериниң организаациязына чугаалажып көөрү-биле кирер деп ол төлөвлөлдө саналдап турар (ол организаация дээрге, Латин Америкага АКШ бодунуң политиказын чорутуруп турар органы болур.—Ред.). Интервенция дугайында айтырымын америк күрүнелериниң организаациязы чугаалажып көөрүңге Гватемала удурланып турдала ол төлөвлөлдө кирген.

АКШ-тың, Англияны, Турцияны, Чаа Зеландияны, Бразилияны, Колумбияны болгаш Францияны төлээлери ол төлөвлөлдө деткээни, ынычаарга француз төлээлекчи Гватем-

малада хан төгүүшкүнү болдуруп турар чорудулганы доп-дораан соксадырыңче Айыыл чок чоруктуң Чөвүдөлий кыгырыг салыр дугайында чүүлдү ол төлөвлөлдө негээрин саналдаан.

Гватемаланың төлээзи ол каттышкан резолюцияны төлөвлөлийнге удурланган, ыңалза-даа француз төлээлекчииң немелдизин деткээ.

ССРЭ-нің төлээлекчизи Цараккин резолюцияны бразиль-колумби төлөвлөлий АКШ-тың агрессивти политиканы мактаарыңче утланган болгаш КНО-нун ат-алдарына улуг согушкун болур төлөвлөлдө деп буруу шапкан. Гватемалада интервенцияны дугайында айтырымын америк күрүнелериниң организаациязына шилчелери интервенцияга ийи болурун ол деп Цараккин айткан. Айыыл чок чоруктуң Чөвүдөлий Устав эзугаар шимченгеш, Гватемалага удур агрессивти чок кылыр болгаш бо айтырымын шиптирлээринде ойталаас ужурулуг. Бразилияны болгаш Колумбияны резолюцияның төлөвлөлий авторлары ол ойталаашкыны чедип алыр деп бодап турарлар.

Француз немелдени база кирип турар каттышкан резолюция төлөвлөлий хүлээп алдынып барган, чүдө дөзө, Айыыл чок чоруктуң Чөвүдөлий доктаамал кежигүнериниң бирээзи болур Совет Эвилели ол төлөвлөлдө удур бадылаан.

Оон соонда француз төлээлекчи мындагы резолюция төлөвлөлийн кирген: «Айыыл чок чоруктуң Чөвүдөлийн адынга Гватемаланың чазаның талаш-биле кирген медээзин Айыыл чок чоруктуң Чөвүдөлий чугаалажып көрөш, хан төгүүшкүнүң чедип болур бугу чорудулгаларын доп-дораан соксадырын кыгырып тур база ындыг чорудулгаларын деткирин Устав эзугаар ойталааш КНО-нун кежигүнеринге саналдап турар».

Резолюцияны бо төлөвлөлийн Айыыл чок чоруктуң Чөвүдөлий чангыс үн-биле бадылаан.

(СЭТА).

КУДР-вың Даштыкы херектер министри Нам Ирниц Женевадан үнүкени

ЖЕНЕВА. (СЭТА-ның тускай корр.) Женева чөвүдө хуралына КУДР-ның төлээлерин баштап чоразан Корей Улус-Демократтыг Республиказының Даштыкы херектер министри Нам Ир июнь 19-та Женевадан үнүккен. Оон-биле калды КУДР-ның төлээлериниң кежигүнери болгаш чөвүдөкчилери база үнүккенер.

Нам Ир аэродромче: Вьетнамың Демократтыг Республиказының Женева чөвүдө хуралында төлээлерин баштыгы Фам Ван Донг, ССРЭ-нің Даштыкы херектер министриң оралакчызы В. В. Кузнецов, КҮР-ның Даштыкы херектер министриң оралакчылары Чжан Вэнь-тянь болгаш Ли Кэ-нун, ССРЭ-нің Швейцарияда элчини Ф. Ф. Молочков, швейцар эрге-чагыргаларының төлээлекчилери болгаш оон-даа өскелер үдээнер.

Нам Ир парлаганың аэродромга турган төлээлекчилеринге дараазындагы медээледи кылган:

«Корей Улус-Демократтыг Республиканың төлээлери Женева чөвүдө хуралының эң эгезинде эгелевиш чөвүдө хуралга таарымчалыг түннели чедип алыры-биле күштерин харамнамаан.

Корей айтырымын тайбың шиптирлеп таарыштырар дугайында элээн хөй тодаргай саналдары бо чөвүдө хуралга көдүрүп үндүргөн бис. Бистин саналдарымысты Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың төлээлекчилери деткээнер. Бистин саналдарымыска кирген чөптүг болгаш бодамчалыг принциптери өске чамдык күрүнелерниң төлээлекчилери база хүлээвези барып шыдавааныр. Ыңалза-даа Муруну Кораяны, АКШ-тың болгаш оларныкы соон эдерген өске

чамдык чурттарың төлээлекчилери корей айтырымын тайбың шиптирлеп таарыштырарының дугайында чугаалажышкынының чорудулганында чаагай тура-соруку мырыңай илеретпээнер. Корей Улус-Демократтыг Республиканың, Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың төлээлекчилериниң чөвүдө хуралга кирген саналдарына хамаарыштыр олар мырыңай таарымча чок турушту ээлеп алган турганнар. Тайбыгы удуз демсезип турар АКШ-тың болгаш оон соон салган барың талакы күрүнелерин төлээлекчилери 16 күрүнелерин калды кыгын угуулганы деп алаар чөвө-виң чангыс талалай чарлааш, Женева чөвүдө хуралына корей айтырымын чугаалажып көөрүн үскенер. Женева чөвүдө хуралына корей айтырымын талазы-биле чугаалажышкынының протоколары чөвүдө хуралдың үзүлгениң бүгү харымсалгасы барың талакы күрүнелерге оонажып турар дээрин буруну-биле бүүрүлүп турар.

Женева чөвүдө хуралына корей айтыры талазы-биле чугаалажышкынар үзүлгөн-даа болза Корей Улус-Демократтыг Республика бодунуң тайбың политиказына дүүштүр каттышкан хамаарышпас демократтык Корейны тургузар дээш демиселни үргүлдүлээр.

Бөгүн Женеваы каап тура, мен Корей Улус-Демократтыг Республиканың төлээлериниң мурнунда бистин Женевага турган үеисте биске хамаарыштыр илеретинген бүгү-ле чаагай чүүлдөр дээш Швейцарияны чазанга болгаш Женеваың хамаарышпа сепкил сагыштын ханызынлар өөрүп четиргенисти илергейлеп тур мен».

(СЭТА).

Англия-биле КҮР-нун аразында садыг харылзаалары

ЛОНДОН. Пресс Ассоциацияны агентилениң медээлери турарың эзугаар алырга, Кыдат-биле ажыл-херек кылып турар «Кыдат ассоциацияны» британ садыг палатазының ассоциациязы, Англияны, Гонконгыны болгаш Кыдаттың аразында садыглажышыкыны хөжүдүрүңге хамаарыштыр консультация чорудуп турар британ үлөтүржүлериң

федерациязы болгаш үлөтүржүлериң национал эвилели садыглажышкын талазы-биле кыдат-англи деп аттыг комитети тургусканнар. Комитет элээн каш хуралдары эрттирген болгаш Англияга Кыдаттың бөдүк садыг тускай эртеминдерин хүлээп алырының белеткелин колдуунда дооскан.

(СЭТА).

Итали хөлектериниң тивелгези

РИМ. «Униита» солунуң медээлери турарың эзугаар алырга; ажал төлө-левирин бедилерин негеп турар негелдени деткээш бир ай дургузунда ажал соксадышыкыны кылып турар Милан жомунуң 60 муң хөлекчигер

ри тивелгени чедип алганнар. Хөлектериниң ажал төлөвирин 10 ху хире бедилер дугайында дугуржулгага чер ээлери аттарын салганнар.

(СЭТА).

ГВАТЕМАЛАДА БОЛУУШКУННАР Гватемалага удур чепсектиг интервенция

НЬЮ-ИОРК. Ассоциэйтед Пресс агентилениң корреспондентизиниң Гватемаладан дыңнатканы эзугаар алырга, Гватемаланың Даштыкы херектер министри Торизьо Гватемаланы агаардан бомбалап турар деп парлагла конференцияны меделгээни. Корреспондентиниң сөстери-биле алырга, Торизьо кымыны болуп турары доктаатынмаан, самолёттар Сан-Хоседе нефть шыгаар черин бомбалаан болгаш халлап келген күштерин Гватемаладан эмигрантылап чорукан Карлос Кастильо Армас командалап турар деп чугаалаан.

«Бистин чуртувуче кем-буруулуг халдаашкыны хөй чылдарың дургузунда Гватемаланы өжөөниң хөвөн-биле көрүп келген президент Часомага баштаткан Никарагуаның чазаа база шуут деткип турар деп чөвөгө бүүрөп турар бис» деп Торизьо онзалап меделгээни.

Торизьо бир таварылгада Каттышкан Штаттары адап турган деп Ассоциэйтед Пресс агентилениң корреспондентизи айттып турар. Оон сагышкыны Гватемалада «дерзин-дээшкениң эзу-чуруму» тергиндеп турар дээр аяныг Даллестин күчүлү бадыткалың деткээ президент Эйзенхауэрин меделгелинге хамаарышкан. «Бистер ындыг каржы болгаш дорамчалакчы дылды билш шыдаас бис. Бистер, гватемалачылар Каттышкан Штаттар ышкыш ындыг улуг чурт чүге Гватемала ышкыш ындыг биче чуртче ындыг янызыл халдаашкынар кылып турарын билш шыдаас бис» деп Торизьо чугаалаан.

Гондуракса удур Гватемала дайыны чарлаар бе деп айтырыга Торизьо: «Чок, бистер найыралдыг

харылзаалары деткирин күзеп турар бис» деп харыылаан.

НЬЮ-ИОРК. Самерлиден болгаш Тегусигальдан Ассоциэйтед Пресс агентилениң корреспондентилериниң дыңнадып турарың эзугаар алырга, «Хосталга армиязы» (америк акша-биле албадытырган болгаш чепсеглетингиз дээрбечилер—Ред.) Гватемаланы дөрт черлерден кургаг черде, далайда болгаш агаардан атакалап турар.

Ассоциэйтед Пресс агентилели Гватемаланың Мексикада элчиниң билдинмезин самолёттар Гватемала хоорайда президент гвардиязының казармалары бомбалаан дээрзиниң дугайында меделгелин айттып турар.

Президент Арбенсти деткири-биле Гватемаланың найысланыга июнь 18-те массалыг чыскаалар болган деп Ассоциэйтед Пресс медээлэп турар.

НЬЮ-ИОРК. Юнайтед Пресс агентилениң дыңнатканы эзугаар алырга, Гватемаланың девискээриңче халлап кирген шериглер Гватемаланы Пуэрто-Барриос хоорайны эжелеп алган болуп турар. Ассоциэйтед Пресс агентилениң дыңнадың эзугаар алырга, Гватемала болгаш Сан-Хосе хоорайлары агаардан бомбалап турар.

НЬЮ-ИОРК. КНО-нун штаб-квартиразында Ассоциэйтед Пресс агентилениң корреспондентизиниң дамчытканы-биле алырга, Гватемаланың төлээлекчизи Кастильо Арнола «мези чуртуче кем-буруулуг халдаашкына» удур Гватемаланың чазаа Айыыл чок чоруктуң Чөвүдөлийнче удурланышыкының меделгезин деп дыңнаткан.

(СЭТА).

Гватемаланың чазаның дыңнады

НЬЮ-ИОРК. Гватемала хоорайда Юнайтед Пресс агентилени июнь 19-та Гватемаланың чазаның дыңнадың дамчыткан. Ында чугаалап турары болза, сөөлүг 24 шактарың дугузунда «кандыг-даа билдинер демдектери чок ийи самолёт» найыслады үш удаа бомбалап, ону пүлөмөт-биле боолаан болуп турар. Ол самолёттар күрүне албан черлериниң бажынарын, чуртталга бажынарын пүлөмөттар-биле боолаан болгаш шериг албан черлеринге бомбалары октаан. Чазак болза чурттуң хөй-ничи бодал-ооналың, делегейиң хөй-ничи бодал-ооналың мурнуңга Гватемаланың дайынының болгаш оларныкы күчүлүг эвилелчилери-

ниң үүлгөдишкенин бурдуу шаап турар деп дыңнадында чугаалап турар.

Даштыкы самолёттар найысладан 18 миң черде туруп Вильяканалес хоорайны райониче чепсекти октаан деп дыңнадында чугаалап турар. Тараачынар ол чепсекти чып алгаш эрге-чагыргаларга дамчыдып бергенер. Чазак болза «байдалды буруну-биле контролдап турар» болгаш Пуэрто-Барриоска, Сакапада болгаш Кесальтенангода тура-халышкынар болган дээр аяныг даштыкыдан кээп турар меделзери ойтур шапканы Гватемаланың радиоу дыңнаткан.

(СЭТА).

Гватемаланың президентизи Арбенстин радио дамчыштыр чугаазы

НЬЮ-ИОРК. Ассоциэйтед Пресс агентилениң Гватемаладан дыңнатканы-биле алырга, Гватемаланың президентизи Арбенс радио дамчыштыр кылган бодунуң чугаазына ажылчынары болгаш тараачынары «Гватемаланы камгалаар дээш эжелекчилерге удур демиселче көдүрүп уерин» кыгырган.

Ассоциэйтед Пресс агентилениң корреспондентизиниң дыңнатканы эзугаар алырга, Арбенс халлап келген шериглер Гватемаланың девискээринче каш километр ханылап келген деп меделгээни. Ол Гватемаланы армиязының тилээринге бүүрели илереткен. Эжелекчилер Барриос болгаш Чикамула департаментилеринче ханылап келгенин ол меделгээни.

Мексико хоорайдан Юнайтед Пресс агентилениң корреспондентизиниң дыңнатканы эзугаар алырга, Кат-

тышкан Штаттар Гватемаланың чазанга удур үймээн кылырына кыжанып турган деп Арбенс меделгээни, Гватемаланың армиязы тил-дөргөни чедип алыр деп чугаалаан. Оон-биле «чоннуң хостуг чоруунга удур кыжанышыкынарга төнүч салдынар». Гондуракса болгаш Никарагуаның аңа каттыжып киргени, Каттышкан Штаттарың чорудуп турары дерзин кампаниязын ол бурдуу шапкан, ол кампания улустар аразының дүшкүрүлүг чоруктары күштелдиреринче утланган деп меделгээни. «Чангыс-даа гватемалачы хосталганың чидирин, демократтыг эзу-чурумун ышкынары күзевейн турар. Бистер эжелекчилер-биле оларныкы бистин-биле чепсектиң дыңнады чугаалажыры күзеп турары ындыг дылга чугаалажы бис» деп Арбенс меделгээни.

Үймээнчилер «июнь 25-ке чедир Гватемала хоорайга тивелгелиг кирип келирин аазаннар, ыңалза-даа олар анаа июнь 25-те-даа, ону сөөлүрүдөр, кажан-даа келип шыдаваар. Бистин дайыннарымыс бир факторуна, а тодаргайлаарга улустуң бодун кажан-даа барымдаалап көрбөз деп чүвени бистин улзувус билер ужурулуг. Гватемаланың бүгү хамаатылары чуртун камгалаарыңче көдүрүп үнүптер» деп Арбенс меделгээни.

(СЭТА).

ССРЭ—АКШ-тын шыдыра маргылдаазы

НЬЮ-ИОРК. Июнь 20-де ССРЭ—АКШ-тың шыдыра маргылдаазына ийги салышыкының төндүр салдырмаан салышыкынарын төндүр салган.

Денкер оюнну катап үргүлдүлө-вейн-даа Бронштейнге уттурганын билгинен. Геллер Горвиц-биле хайым кылдыр дугурушкан. Керес Павейни удуп алган.

Тайманов Эванска таарымча чок ойноан. Хайым кылырының аргазы турда-ла ол шын көштү тыппаан

болгаш Эванстың оруу ажык олгу дү